

YOSH AVLODNING MA'NAViy-RUHIY JIHATDAN YETUK BO'LISHIDA USTOZ–SHOGIRD AN'ANALARINING ROLI

Shomurodova Muslimaoy Nurillo qizi

Andijon davlat chet tillari instituti

Ingliz tili va adabiyoti fakulteti

Xorijiy ti va adabiyoti yo'nalishi

212 - guruh talabasi

Annotatsiya: Mazkur maqolada yosh avlodning ma'naviy-ruhiy jihatdan yetuk shaxs sifatida shakllanishida ustoz–shogird an'alarining o'rni ilmiy-nazariy jihatdan tahlil qilinadi. Ustozlik maktabining tarixiy ildizlari, milliy tarbiya tizimidagi ahamiyati hamda zamonaviy ta'lim jarayonidagi o'rni ochib beriladi. Shuningdek, ustoz va shogird o'rtasidagi ma'naviy-axloqiy munosabatlar, shaxs kamolotiga ta'siri hamda bugungi globallashuv sharoitida mazkur an'analarni rivojlantirish zarurati yoritiladi. O'zbekiston ta'lim tizimida olib borilayotgan islohotlar kontekstida ustoz-shogird an'alarini mustahkamlashning dolzarbligi asoslab beriladi.

Kalit so'zlar: ustoz-shogird an'anasi, ma'naviy tarbiya, yosh avlod, ruhiy yetuklik, milliy qadriyat, pedagogik meros, axloqiy kamolot.

Аннотация: В данной статье с научно-теоретической точки зрения анализируется роль традиций «устоз–шогирд» (наставник–ученик) в формировании молодого поколения как духовно и нравственно зрелой личности. Раскрываются исторические корни школы наставничества, её значение в системе национального воспитания, а также её место в современном образовательном процессе. Кроме того, освещаются духовно-нравственные отношения между наставником и учеником, их влияние на личностное развитие, а также необходимость развития данных традиций в

условиях современной глобализации. Обосновывается актуальность укрепления традиций наставничества в контексте реформ, проводимых в системе образования Узбекистана.

Ключевые слова: традиция наставничества, духовное воспитание, молодое поколение, духовная зрелость, национальные ценности, педагогическое наследие, нравственное совершенствование.

Abstract: This article provides a scientific and theoretical analysis of the role of the “ustoz–shogird” (mentor–disciple) tradition in shaping the younger generation as spiritually and morally mature individuals. The historical roots of the mentorship school, its significance within the national system of education, and its role in the modern educational process are examined. Furthermore, the spiritual and ethical relationships between mentor and disciple, their impact on personal development, and the necessity of preserving and developing these traditions in the context of contemporary globalization are discussed. The relevance of strengthening mentorship traditions within the framework of ongoing educational reforms in Uzbekistan is substantiated.

Keywords: mentor–disciple tradition, spiritual education, younger generation, spiritual maturity, national values, pedagogical heritage, moral development.

Yosh avlodni ma'naviy va ruhiy jihatdan barkamol inson etib tarbiyalash har qanday jamiyat taraqqiyotining ustuvor vazifalaridan biridir. Jamiyatning kelajagi, uning madaniy va intellektual salohiyati yoshlarning qanday ruhda voyaga yetishiga bevosita bog'liqdir. Shu nuqtai nazardan qaraganda, ustoz–shogird an'analari milliy tarbiya tizimining eng muhim institutlaridan biri sifatida alohida ahamiyat kasb etadi.

Sharq sivilizatsiyasida ustozga hurmat va ehtirom, ilm egalarini ulug'lash qadimdan shakllangan. Buyuk allomalar hayotiga nazar tashlasak, ularning ilmiy va

ma'naviy kamolotida ustozlarning o'rni beqiyos bo'lganini ko'ramiz. Masalan, Alisher Navoiy o'z asarlarida ustozga sadoqat va ilmga hurmat g'oyalarini yuksak darajada targ'ib qilgan. Shuningdek, Ahmad Yassaviy tasavvuf ta'limotida pir-murid munosabatlarini ma'naviy poklanish va ruhiy kamolotning asosiy omili sifatida talqin etgan.

Bugungi globallashuv sharoitida yoshlarning ongiga turli xil axborot oqimlari ta'sir ko'rsatayotgan bir paytda, ustoz-shogird an'alarini mustahkamlash yanada dolzarb ahamiyat kasb etmoqda.

Ustoz–shogird an'alarining tarixiy va ma'naviy asoslari

Ustoz–shogird an'analari Sharq ma'rifatparvarlik tafakkurining ajralmas qismi hisoblanadi. Qadimiy madrasalar va ilm maskanlarida bilim berish jarayoni nafaqat nazariy ta'lim, balki ma'naviy tarbiya bilan ham uyg'un holda olib borilgan. Ustoz nafaqat ilm beruvchi, balki shaxsiy namuna ko'rsatuvchi, axloqiy mezonlarni shakllantiruvchi murabbiy bo'lgan.

Islom tamaddunida ilm egallash jarayoni ustoz orqali amalga oshirilgan. Ilm silsilasi, pir-muridlik an'analari ustoz-shogird rishtalarining mustahkamligini ta'minlagan. Bu jarayon shogirda kamtarlik, sabr-toqat, hurmat, sadoqat kabi fazilatlarni shakllantirgan.

Milliy pedagogik tafakkur tarixida ham ustozlik maktabi alohida o'rin egallaydi. Jadid ma'rifatparvarlari yoshlarni zamonaviy bilimlar bilan qurollantirish barobarida, ularni ma'naviy barkamol shaxs sifatida tarbiyalashga intilganlar. Bu jarayonda ustoz shaxsiy namuna orqali tarbiya beruvchi yetakchi kuch bo'lib xizmat qilgan.

Yosh avlodning ma'naviy-ruhiy kamolotida ustozning o'rni

Ustoz shaxsiy fazilatlari, bilim saviyasi va hayotiy tajribasi bilan yosh avlod uchun ideal namuna hisoblanadi. Shogird ko‘pincha ustozning nafaqat so‘zlariga, balki xulq-atvoriga ham taqlid qiladi. Shu sababli ustozning ma‘naviy pokligi va axloqiy barqarorligi shogird tarbiyasida hal qiluvchi ahamiyat kasb etadi.

Yoshlarning ruhiy yetukligi ularda mustaqil fikrlash, to‘g‘ri qaror qabul qilish, hayotiy maqsadlarni aniq belgilash qobiliyatining shakllanishi bilan belgilanadi. Bu jarayonda ustoz maslahat beruvchi, yo‘l ko‘rsatuvchi va ruhiy tayanch vazifasini bajaradi. Ustoz-shogird o‘rtasidagi samimiy va ishonchli munosabat yoshning ichki dunyosini boyitadi, unda o‘ziga ishonch hissini kuchaytiradi.

Zamonaviy pedagogik yondashuvlarda mentorlik instituti keng qo‘llanilmoqda. Mentorlik tizimi ustoz-shogird an‘analarining zamonaviy shakli bo‘lib, unda tajribali mutaxassis yosh kadrlarga kasbiy va ma‘naviy ko‘mak ko‘rsatadi. Bu esa shaxsning har tomonlama kamol topishiga xizmat qiladi.

Globallashuv sharoitida ustoz–shogird an‘analarini rivojlantirish zarurati

Bugungi axborotlashgan jamiyatda yoshlar turli mafkuraviy va madaniy ta’sirlarga duch kelmoqda. Internet va ijtimoiy tarmoqlarning keng tarqalishi natijasida yoshlarning ongiga ta’sir etuvchi omillar ko‘paydi. Bunday sharoitda ustozning yo‘l-yo‘riq ko‘rsatuvchi, to‘g‘ri qadriyatlarni singdiruvchi roli yanada ortadi.

O‘zbekiston Respublikasida ta’lim tizimini modernizatsiya qilish jarayonida yoshlar tarbiyasiga alohida e’tibor qaratilmoqda. Xususan, O‘zbekiston Respublikasi Oliy ta’lim, fan va innovatsiyalar vazirligi tomonidan oliy ta’lim muassasalarida ma‘naviy-ma’rifiy ishlarni kuchaytirish, ustoz-shogird an‘analarini tiklash va rivojlantirishga qaratilgan dasturlar amalga oshirilmoqda.

Ustoz-shogird an'analarini zamonaviy ta'lim muhitiga moslashtirish orqali yoshlarni milliy qadriyatlarga sodiq, vatanparvar va ma'naviy barkamol etib tarbiyalash mumkin.

Yosh avlodning ma'naviy-ruhiy jihatdan yetuk bo'lib voyaga yetishida ustoz-shogird an'analari muhim tarbiyaviy institut sifatida namoyon bo'ladi. Ushbu an'analar yoshlarning axloqiy kamoloti, ruhiy barqarorligi va hayotiy pozitsiyasini shakllantirishda beqiyos ahamiyatga ega. Globallashuv sharoitida mazkur qadriyatlarni asrab-avaylash va zamonaviy shakllarda rivojlantirish jamiyat taraqqiyoti uchun muhim omildir.

Ustozning shaxsiy namuna ko'rsatishi, shogirdga mehr va mas'uliyat bilan yondashishi yoshlarning barkamol inson bo'lib yetishishiga zamin yaratadi. Shu bois ta'lim tizimida ustoz-shogird an'analarini mustahkamlash ustuvor vazifalardan biri bo'lib qoladi.

Foydalanilgan adabiyotlar

- Alisher Navoiy. Mahbub ul-qulub. – Toshkent: G'afur G'ulom nomidagi nashriyot, 2005.
- Ahmad Yassaviy. Hikmatlar. – Toshkent: Sharq, 2011.
- Karimov I.A. Yuksak ma'naviyat – yengilmas kuch. – Toshkent: Ma'naviyat, 2008.
- O'zbekiston Respublikasi Oliy ta'lim, fan va innovatsiyalar vazirligi. Oliy ta'lim tizimini rivojlantirish konsepsiyasi. – Toshkent, 2019.
- Tolipov O'., Usmonboyeva M. Pedagogika nazariyasi. – Toshkent: Fan, 2010.
- UNESCO. Rethinking Education: Towards a Global Common Good? – Paris, 2015.